

สภาพและปัญหาการบริหารงานฝ่ายวิชาการของ
โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนนทบุรี

Challenges and Administrative Conditions of Academic Divisions
in Private Islamic Schools, Nonthaburi Province

มุฮัมมัดซิรอจ เจริญสุข¹, ฮัมบาลี เจมะ² และ จักรกฤษ มานน้อย³

Muhammadsiroj Jaroensuk¹, Hambalee Jehma², and Jakkrit Marnnoi³

วิทยาลัยนานาชาติอิสลามกรุงเทพ มหาวิทยาลัยเกริก^{1, 3}

International Islamic College Bangkok, Krirk University^{1, 3}

คณะวิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์²

Prince of Songkla University International College, Prince of Songkla University²

E-mail: siroj.aiyub@gmail.com¹, hambalee.j@psu.ac.th², mnprint01@gmail.com³

Received January 6, 2026; Revised February 5, 2026; Accepted February 23, 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานฝ่ายวิชาการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนนทบุรี ด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ จากกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารและครู จำนวน 178 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามออนไลน์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาชี้ว่า 1) ภาพรวมการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับดีมาก (ค่าเฉลี่ย 4.23) โดยผู้ตอบแบบสอบถามกว่าร้อยละ 84.8 เห็นด้วยในระดับสูง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้เกี่ยวข้องต่างรับรู้และประเมินว่าการบริหารงานวิชาการโดยรวมดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ข้อที่มีคะแนนต่ำที่สุดคือ “หลักสูตรอิสลามศึกษามีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน” ซึ่งมีเพียงร้อยละ 76.4 ที่เห็นด้วยในระดับมากที่สุด กำลังบ่งชี้ให้เห็นว่าการบูรณาการระหว่างวิชาศาสนาและสามัญยังเป็นความท้าทายสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไข 2) ภายใต้อุปสรรคที่พบในภาพกว้างยังเผยให้เห็นความท้าทายเชิงลึก โดยเฉพาะประเด็น “ความไม่สอดคล้องระหว่างหลักสูตรอิสลามศึกษากับหลักสูตรแกนกลางของชาติ” ซึ่งเป็นปัญหาที่สะท้อนความตึงเครียดระหว่างอัตลักษณ์ทางศาสนากับกรอบมาตรฐานของรัฐ การศึกษานี้จึงไม่เพียงวินิจฉัยปัญหา แต่ได้นำเสนอ “โมเดล BALANCED” ซึ่งเป็นกรอบการบริหารเชิงบูรณาการที่ประสานความสมดุลระหว่างหลักสูตร การสอน และการประเมินผล โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การค้นพบนี้มีเพียงมีคุณค่าต่อการพัฒนาการศึกษา

อิสลามในพื้นที่เมืองอย่างนนทบุรี แต่ยังเป็นแนวทางอ้างอิงสำหรับการปรับนโยบายในระดับมหภาคของประเทศไทย

คำสำคัญ: สภาพและปัญหา; การบริหารงานฝ่ายวิชาการ; โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

Abstract

This article aimed to study the conditions and problems of administration in the academic divisions in private Islamic schools in Nonthaburi Province, employed quantitative research from 178 samples of administrators and teachers. The instrument for collecting data was an online questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics: frequency, percentage, mean, and standard deviation. The research results found that 1) The overall academic administration is at an excellent level (mean score 4.23), with more than 84.8% of respondents expressing high agreement. This reflects that stakeholders perceive and assess the overall academic administration as being carried out effectively. However, the item with the lowest score is “the Islamic studies curriculum aligns with the national core curriculum,” with only 76.4% agreeing at a high to very high level. This indicates that the integration between religious and secular subjects remains a major challenge that requires resolution. 2) Beneath the broad satisfaction, deeper challenges are revealed, particularly regarding the “incongruence between the Islamic studies curriculum and the national core curriculum.” This issue reflects the tension between religious identity and the state’s standardized framework. This study not only diagnoses the problem but also proposes the “BALANCED Model,” an integrative management framework that harmonizes curriculum, instruction, and assessment with a learner-centered approach. These findings are valuable not only for the development of Islamic education in urban areas like Nonthaburi but also serve as a reference for policy adaptation at the macro level in Thailand.

Keywords: conditions and problems; academic division administration; private Islamic schools

บทนำ

การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานฝ่ายวิชาการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมีความสำคัญอย่างยิ่งในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการงานวิชาการของโรงเรียนเนื่องจากจะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ของนักเรียน ส่วนหนึ่งจากความสำคัญของการศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานฝ่ายวิชาการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามนั้นคือการสร้างแผนการเรียนรู้อิสลามศึกษาที่มีคุณภาพ การพัฒนาวิธีการสอนให้ทันสมัยและสร้างสรรค์ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เต็มไปด้วยความหลากหลาย และการประเมินที่นำพาสู่การปรับปรุง

ที่แท้จริง โดย Fabianto et al. (2025) ได้ศึกษาพบว่า ความถี่ของปัญหาที่มากที่สุดด้านการบริหารจัดการหลักสูตรในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม คือ ฝ่ายวิชาการศาสนาขาดผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการหลักสูตรและการเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ กล่าวคือ ขาดการนิเทศการสอน ในด้านสื่อการเรียนการสอนนั้น ผู้บริหารส่งเสริมการใช้สื่อในระดับที่ต่ำ อีกทั้งด้านการวัดผลและประเมินผล ฝ่ายวิชาการศาสนาก็ยังขาดความรู้ในการสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผลที่มีคุณภาพ ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ Setiawan et al. (2025) ที่ทำการวิจัยเรื่องระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการบริหารหลักสูตร รองลงมาคือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านนิเทศการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีทางการศึกษา ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมากเป็นอันดับสุดท้ายคือ ด้านวัดผลและการประเมินผล (Nualprasert et al., 2025)

การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ให้ประสบความสำเร็จ มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล ต้องอาศัยผู้บริหารที่มีความรับผิดชอบสูง พร้อมเสียสละเพื่อโรงเรียนและสังคม ทั้งนี้ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อผลิตผู้เรียนที่มีคุณภาพ มีจรรยาบรรณที่ดีออกสู่สังคม ดังที่ Efferi et al. (2025) ได้กล่าวว่า หน้าที่ที่สำคัญที่สุดของการบริหารจัดการสถานศึกษาในทุกๆระดับ คือ การสร้างผู้เรียนที่มีคุณภาพ เพื่อให้เกิดผู้เรียนที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนดและเป็นนักเรียนในอุดมคติที่คาดหวังไว้ ตามบริบทโลกที่เปลี่ยนแปลงไปทุกขณะ ทำให้ทุกองค์กรต้องเผชิญหน้ากับความเสี่ยงในรูปแบบต่าง ๆ ที่เป็นผลมาจากปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ ซึ่งการพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถทำได้ผ่านการบริหารงานด้านวิชาการ การบริหารงานวิชาการจึงเป็นงานที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากการบริหารงานวิชาการเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา

การบริหารงานวิชาการ คือ หัวใจหลักของสถานศึกษา ผู้บริหารจึงเป็นบุคคลสำคัญที่จะกำหนดทิศทางของหัวใจดวงนี้ หากมีการบริหารงานที่ดี สภาพการศึกษาก็จะดีและมีการพัฒนาอย่างแท้จริง ดังนั้น สถานศึกษาที่ดีจึงมาจากผู้บริหารที่ดีเป็นอันดับแรก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Fahmi et al. (2025) ที่ได้ค้นคว้าพบว่า ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับหลักสูตรท้องถิ่น มีการกำหนดแผนงานวิชาการที่ชัดเจนและเป็นระบบ เน้นการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับรูปแบบการสอนตามความเหมาะสมและบริบท มีการอบรมการพัฒนาหลักสูตรให้ร่วมกับชุมชนและครอบครัวนักเรียน ทั้งปกติและมีความบกพร่อง สนับสนุนครูให้จัดบรรยากาศการเรียนการสอนชั้นเรียนที่ดีให้เอื้อต่อการเรียนรู้ สนับสนุนให้มีการวัดผลประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลายตามความจริง ให้ครูรับการอบรมการทำวิจัยอย่างต่อเนื่อง ควรมีการพัฒนาให้มีแหล่งเรียนรู้เพิ่มขึ้นอย่างหลากหลาย ดำเนินการนิเทศการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ครูช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่องและแนะแนวให้ครอบครัวทุกด้าน ให้ความสำคัญกับระบบประกันคุณภาพ ผู้บริหารร่วมกับครูจัดทำกรอบระเบียบ

เกี่ยวกับงานวิชาการ ควรตรวจสอบพิจารณาหนังสือเรียนทุกประเภทและทุกกลุ่มสาระ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนมากที่สุด และสนับสนุนงบประมาณการพัฒนาสื่อเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง

จากความเป็นมาและปัญหาดังกล่าวข้างต้น ชี้ให้เห็นว่าการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ยังคงมีอุปสรรคและปัญหาที่ต้องหาแนวทางในการพัฒนาเพื่อให้การบริหารงานวิชาการของในแต่ละโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบันเพื่อส่งเสริมการพัฒนาประเทศให้ทัดเทียมกับนานาประเทศ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานฝ่ายวิชาการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม กรณีศึกษาเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรี

บทความวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาที่เกิดขึ้นของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในปัจจุบัน เพื่อนำเสนอแนวคิดทางการศึกษาในการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และเป็นแนวทางพัฒนาระบบบริหารงานวิชาการโดยสามารถนำไปใช้ในการวางแผนปรับปรุงระบบงานวิชาการได้อย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานฝ่ายวิชาการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานฝ่ายวิชาการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาค้นคว้านี้ได้ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพ ปัญหา และ การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามทั้งในและต่างประเทศ โดยสังเคราะห์ประเด็นสำคัญแบ่งเป็นสามประเด็นหลัก ได้แก่ สภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเชิงบูรณาการ และหลักการแห่งความสมดุลในบริบทการศึกษาอิสลาม

ในประเด็นสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการ Sy (2025) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของฝ่ายวิชาการศาสนาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยพบปัญหาที่สำคัญหลายด้าน ได้แก่ 1) ด้านหลักสูตรประสบปัญหาจากการขาดผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางในการพัฒนาหลักสูตร 2) ด้านกระบวนการเรียนรู้ประสบปัญหาจากการขาดการนิเทศการสอนอย่างเป็นระบบ 3) ด้านสื่อการเรียนการสอนยังขาดการส่งเสริมการใช้สื่อที่ทันสมัยและเหมาะสม และ 4) ด้านการวัดและประเมินผลพบว่าฝ่ายวิชาการขาดความรู้และความชำนาญในการสร้างเครื่องมือประเมินผลที่มีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ Tepsing et al. (2025) ที่ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน

เอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยพบว่าแม่ภาพรวมการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้จะอยู่ในระดับดี แต่ยังคงเผชิญกับปัญหาพื้นฐานสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารและครูขาดความเชี่ยวชาญในการพัฒนาหลักสูตร ครูขาดเทคนิคการสอนที่หลากหลาย และโรงเรียนขาดระบบการจัดเก็บคลังข้อสอบเพื่อการวัดผลที่มีประสิทธิภาพ

ในส่วนของแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเชิงบูรณาการนั้น Assalihee et al. (2024) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการและได้เสนอแนวทางการพัฒนาที่รอบด้าน โดยเน้นการมีส่วนร่วมและการวางแผนอย่างเป็นระบบ แนวทางที่สำคัญ ได้แก่ การให้ความสำคัญกับหลักสูตรท้องถิ่น การกำหนดแผนงานวิชาการที่ชัดเจน การจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับบริบทผู้เรียน การพัฒนาครูผ่านการอบรมและนิเทศอย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมการวัดและประเมินผลที่หลากหลายและเป็นจริง การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และการสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการบริหารเชิงบูรณาการ สะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายเฉพาะด้านในการบูรณาการเนื้อหาศาสนากับหลักสูตรสมัยใหม่อย่างสมดุล

ในประเด็นหลักการแห่งความสมดุลในบริบทการศึกษาอิสลาม Syakhrani (2020) ได้เน้นย้ำถึงหลักการแห่งความสมดุล (At-Tawazun) ในการศึกษาอิสลาม ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้การศึกษาอิสลามมีความโดดเด่น หลักการนี้มุ่งสร้างความสมดุลระหว่างการแสวงหาความรู้เพื่อประโยชน์ในโลกนี้ (ดุนยา) และการเตรียมพร้อมสำหรับชีวิตในปรโลก (อาคิเราะห์) ระหว่างความรู้ทางศาสนากับความรู้ทางโลกย์ และระหว่างการพัฒนาบุคคลกับการพัฒนาสังคม ดังนั้นการบริหารงานวิชาการในบริบทนี้จึงไม่เพียงแต่ต้องตอบสนองมาตรฐานการศึกษาทั่วไป แต่ยังสามารถบูรณาการและธำรงรักษาค่านิยม เอกลักษณ์ และเป้าหมายสูงสุดของการศึกษาอิสลามอย่างสมดุลไว้ได้

การศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในประเทศไทย โดยทั่วไปให้ความสำคัญกับการสร้างผู้เรียนให้เป็นบ่าวที่ดี แต่ยังคงเผชิญความท้าทายจากความหลากหลายในหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ รวมถึงปัญหาสำคัญในด้านวิธีการสอน เช่น การขาดการพัฒนากระบวนการคิดขั้นสูง การเชื่อมโยงเนื้อหาเกี่ยวกับปัญหาสมัยใหม่ในบริบทสังคมไทย และการขาดทักษะจิตวิทยาการศึกษาเพื่อสร้างความน่าสนใจในรายวิชาอิสลามศึกษา (Permana et al., 2023) การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนจึงถือเป็นหน้าที่สำคัญที่สุดของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์และสามารถเผชิญความเปลี่ยนแปลงของโลกได้ (Zalnur et al., 2023) ภารกิจนี้ต้องอาศัยการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นงานหลักของสถานศึกษาตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เน้นการกระจายอำนาจเพื่อพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อชุมชน (Tepsing et al., 2025)

การบริหารงานวิชาการนั้น คือ ระบบที่เชื่อมโยงทุกขั้นตอนการเรียนรู้ โดยยึดหลักผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการที่มุ่งให้ผู้เรียนเห็นความเชื่อมโยงของความรู้ เช่น การบูรณาการคณิตศาสตร์กับหลักศาสนา (Saad & Rajamanickam, 2023) และการประเมินผลในศตวรรษที่ 21 ควรเน้นการวัดทักษะการคิดวิเคราะห์และการประยุกต์ใช้ โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินตามแนวคิด Learner-Centered Assessment (Weimer, 2013)

จากประเด็นที่ได้กล่าวมานั้น สามารถจัดกลุ่มประเด็นการวิเคราะห์เชิงธีม (Thematic Review) ได้ดังนี้

1. สภาพปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนอิสลาม: ความท้าทายระหว่างอุดมคติกับความเป็นจริง

งานศึกษาจาก Sy (2025) ในพื้นที่ปัตตานี และ Tepsing et al. (2025) ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ล้วนชี้ไปในทิศทางเดียวกันว่า โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามยังคงดิ้นรนกับปัญหาพื้นฐานสามประการ ได้แก่ การขาดความเชี่ยวชาญในการพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการ การจัดการเรียนการสอนที่ยังติดกับรูปแบบเดิม และระบบวัดผลประเมินผลที่ขาดความหลากหลายและน่าเชื่อถือ ปัญหาเหล่านี้ไม่เพียงเป็นอุปสรรคต่อคุณภาพการศึกษา แต่ยังขัดขวางการบรรลุเป้าหมายสูงสุดของการศึกษาอิสลามที่มุ่งสร้างมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางโลกและทางธรรม

2. กรอบกฎหมายและนโยบาย: ความซับซ้อนของการจัดการศึกษาระหว่างศาสนากับรัฐ

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในประเทศไทยดำเนินการภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) ซึ่งกำหนดให้สถานศึกษาต้องปฏิบัติตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขณะเดียวกันก็มีอิสระในการพัฒนาสาระท้องถิ่นและศาสนา อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติการผสมผสานกรอบมาตรฐานของรัฐกับเนื้อหาศาสนาที่มีลักษณะเฉพาะมักนำไปสู่ความตึงเครียดเชิงนโยบาย การศึกษาในสวนนี้จึงต้องตั้งคำถามว่าโครงสร้างกฎหมายปัจจุบันเอื้อหรือเป็นอุปสรรคต่อการบริหารงานวิชาการแบบบูรณาการ

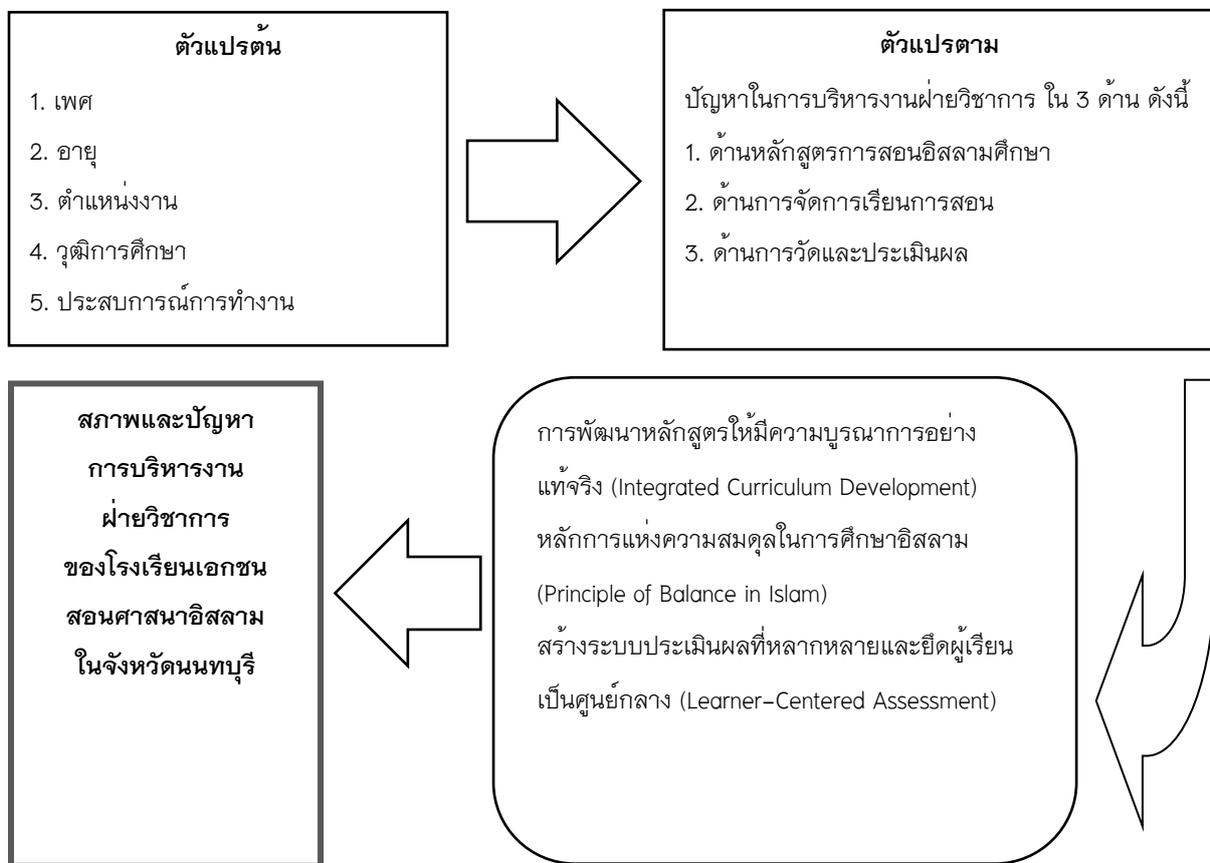
3. แนวคิดบูรณาการและความสมดุล: ฐานคิดเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

หลักการแห่งความสมดุล (At-Tawazun) ในปรัชญาการศึกษาอิสลาม (Syakhrani, 2020) นั้น เน้นการสร้างสมดุลระหว่างความรู้ทางโลก (ดุนยา) และความรู้ทางธรรม (อาคิเราะห์) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Integrated Curriculum ของ Drake and Reid (2018) ที่มุ่งสร้างความเชื่อมโยงระหว่างศาสตร์ต่างๆ หลักการเหล่านี้ไม่เพียงเป็นกรอบคิดทางทฤษฎี แต่ควรถูกแปลงเป็นแนวปฏิบัติในการออกแบบหลักสูตร การสอน และการประเมินผล โดยคำนึงถึงบริบทท้องถิ่นและความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ว่าการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับสามขอบข่ายงานหลัก ได้แก่ งานพัฒนาหลักสูตรการสอนอิสลามศึกษา งานการจัดการเรียนการสอน และงานการวัดและประเมินผล โดยงานวิจัยส่วนใหญ่ชี้ว่า งานทั้งสามด้านนี้ยังคงมีปัญหาอยู่ในระดับต้น ๆ ที่ต้องการการพัฒนา อีกทั้งการพัฒนาจะต้องดำเนินไปภายใต้กรอบแนวคิดเชิงบูรณาการที่คำนึงถึงบริบทเฉพาะพื้นที่และความต้องการของชุมชน ตลอดจนสอดคล้องกับหลักการแห่งความสมดุลตามแนวคิดการศึกษาอิสลาม เพื่อให้การพัฒนามีความยั่งยืน สมดุล และบรรลุเป้าหมายทั้งทางโลกและทางธรรมได้อย่างแท้จริง

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้บริหารและครูผู้สอนจำนวน 178 คน จากโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนนทบุรี ซึ่งคัดเลือกโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) เครื่องมือหลักที่ใช้คือแบบสอบถามออนไลน์ (Google Form) ที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ และทดสอบความเชื่อมั่นได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) เท่ากับ 0.976 แบบสอบถามประกอบด้วย 2 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ และแบบประเมินสภาพและปัญหาการบริหารงานฝ่ายวิชาการ 3 ด้าน ได้แก่ หลักสูตรการสอนอิสลามศึกษา การจัดการเรียนการสอน และการวัดประเมินผล รวม 15 ข้อ โดยใช้มาตราส่วนค่า 5 ระดับ ข้อมูลที่ได้วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตลอดจนใช้การทดสอบที (t-test) และเอฟ (f-test) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีตำแหน่งงานและประสบการณ์ต่างกัน ซึ่งผลการทดสอบพบว่า ปัจจัยด้านตำแหน่งงาน (ผู้บริหาร vs ครู) มีอิทธิพลต่อการรับรู้ปัญหาด้านการบูรณาการหลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ทั้งนี้ การวิจัยได้ปฏิบัติตามหลักจริยธรรมการวิจัยโดยเคร่งครัด ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรม การขอความยินยอมจากผู้ตอบแบบสอบถามโดยสมัครใจ และการรับรองความลับของข้อมูลส่วนบุคคลตลอดกระบวนการวิจัย โดยใช้โปรแกรม SPSS ในการประมวลผล

ผลการวิจัย

ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า สภาพและปัญหาการบริหารงานฝ่ายวิชาการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนนทบุรี ทั้ง 3 ด้าน คือ หลักสูตรการสอนอิสลามศึกษา การจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล ผู้วิจัยขอเสนอในรูปตาราง โดยใช้มาตราส่วน 5 ระดับ (1=น้อยที่สุด 5=มากที่สุด) วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าร้อยละ (Percentage) ตั้งแต่ตารางที่ 1 – 2

ตารางที่ 1 สภาพการบริหารงานฝ่ายวิชาการโดยรวม

ด้าน	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	S.D.	ระดับ	ร้อยละระดับ 4-5 (%)
ด้านหลักสูตรการสอนอิสลามศึกษา	4.20	0.85	มาก	83.6%
ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.35	0.78	มาก	88.9%
ด้านการวัดและประเมินผล	4.15	0.89	มาก	81.8%
ภาพรวม	4.23	0.84	มาก	84.8%

หมายเหตุ: สภาพการบริหารงานฝ่ายวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.23$) โดยด้านการจัดการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยร้อยละระดับ 4-5 คำนวณจากสัดส่วนผู้ตอบที่ให้คะแนน 4 หรือ 5 ในข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับด้านนั้น ๆ

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าสภาพการบริหารงานฝ่ายวิชาการของโรงเรียนบูรณาการอิสลามในจังหวัดนนทบุรีโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 4.23 จาก 5.00 และมีผู้ตอบแบบสอบถามถึงร้อยละ 84.8 ที่เห็นด้วยในระดับมากถึงมากที่สุด สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่าผู้เกี่ยวข้องต่างรับรู้และประเมินว่าการบริหารงานวิชาการโดยรวมดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความคาดหวัง

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการจัดการเรียนการสอนได้รับการประเมินสูงสุดทั้งในแง่ของค่าเฉลี่ย (4.35) และร้อยละของผู้เห็นด้วย (88.9%) ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้นี้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการใช้เทคโนโลยีได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ขณะที่ด้านการวัดและประเมินผลมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด (4.15) แม้ยังอยู่ในระดับดี แต่ก็ชี้ให้เห็นว่ายังมีพื้นที่สำหรับการพัฒนาอีกมาก โดยเฉพาะในเรื่องความหลากหลายของเครื่องมือวัดผลและการนำผลประเมินไปใช้พัฒนาการสอนอย่างเป็นระบบ

ตารางที่ 2 สภาพการบริหารงานฝ่ายวิชาการรายข้อ (เลือก 5 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดและต่ำสุด)

ลำดับสูงสุด	ข้อคำถาม	ค่าเฉลี่ย (x̄)	ระดับ	ร้อยละระดับ 4-5 (%)
1	ครูผู้สอนอิสลามศึกษามีทักษะและวิธีการสอนที่หลากหลาย	4.50	มากที่สุด	92.5%
2	โรงเรียนส่งเสริมการใช้สื่อการสอนและเทคโนโลยีที่ทันสมัย	4.48	มาก	91.8%
3	การจัดการเรียนรู้เป็นไปตามหลัก "ผู้เรียนเป็นสำคัญ"	4.45	มาก	90.3%
4	มีการนิเทศการสอนภายในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง	4.42	มาก	89.5%
5	หลักสูตรที่ใช้สามารถเทียบโอนกับหลักสูตรแกนกลางได้	4.40	มาก	88.6%
ลำดับต่ำสุด	ข้อคำถาม	ค่าเฉลี่ย (x̄)	ระดับ	ร้อยละระดับ 4-5 (%)
1	หลักสูตรอิสลามศึกษามีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง	3.95	ปานกลาง	76.4%
2	ครูสามารถบูรณาการหลักคำสอนของอิสลามกับวิชาสามัญ	4.00	มาก	78.9%
3	ครูมีความรู้ในการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผล	4.05	มาก	79.8%
4	ผลการประเมินถูกนำไปปรับปรุงการสอน	4.10	มาก	81.2%
5	หลักสูตรอิสลามศึกษามีการบูรณาการเนื้อหาอย่างสมดุล	4.12	มาก	82.0%

หมายเหตุ: เกณฑ์การแปลผล 4.50-5.00 = มากที่สุด 3.50-4.49 = มาก 2.50-3.49 = ปานกลาง

ผลการวิเคราะห์รายข้อคำถามเปิดเผยทั้งจุดแข็งและจุดอ่อนที่ชัดเจนของระบบบริหารงานวิชาการ ข้อที่ได้รับการประเมินสูงสุดคือ "ครูผู้สอนอิสลามศึกษามีทักษะและวิธีการสอนที่หลากหลาย" ซึ่งมีผู้เห็นด้วยสูงถึงร้อยละ 92.5 ตามมาด้วยการส่งเสริมการใช้สื่อการสอนและเทคโนโลยีที่ทันสมัย (ร้อยละ 91.8) และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (ร้อยละ 90.3) สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่าครูมีศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนและโรงเรียนให้การสนับสนุนด้านทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม

ในทางตรงกันข้าม ข้อที่มีคะแนนต่ำที่สุดคือ "หลักสูตรอิสลามศึกษามีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน" ซึ่งมีเพียงร้อยละ 76.4 ที่เห็นด้วยในระดับมากถึงมากที่สุด ตามมาด้วยความสามารถของครูในการบูรณาการหลักคำสอนของอิสลามกับวิชาสามัญ (ร้อยละ 78.9) และความรู้ของครูในการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผล (ร้อยละ 79.8) ประเด็นเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าการบูรณาการระหว่างวิชาศาสนาและสามัญยังเป็นความท้าทายสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไข

แม้ผลการวิจัยจะชี้ให้เห็นว่าการบริหารงานวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก แต่เมื่อพิจารณา รายข้ออย่างลึกซึ้ง จะพบ 'ช่องว่างเชิงคุณภาพ' (Quality Gap) ที่น่าสนใจ กล่าวคือ ในขณะที่ข้อ 'ครูมีทักษะการสอนที่หลากหลาย' ได้รับคะแนนสูงสุด (4.50) ข้อ 'ครูมีความรู้ในการสร้างเครื่องมือวัดผล' กลับอยู่ในลำดับต่ำ (4.05) ช่องว่างนี้สะท้อนให้เห็นว่า โรงเรียนอาจให้ความสำคัญกับการพัฒนาวิธีการสอนและการใช้เทคโนโลยี จนบางครั้งอาจละเลยระบบการประเมินผลที่ควรจะเป็น เครื่องมือสะท้อนคุณภาพการเรียนรู้อย่างแท้จริง การค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิด Learner-centered Assessment (Weimer, 2013) ที่เน้นว่า การประเมินไม่ใช่แค่การให้คะแนน แต่คือกระบวนการพัฒนา ผู้เรียน

ยิ่งไปกว่านั้น ปัญหาการบูรณาการหลักสูตรอิสลามศึกษากับหลักสูตรแกนกลาง ซึ่งได้คะแนนต่ำที่สุด (3.95) ไม่ใช่เพียงความท้าทายด้านเทคนิค แต่เป็นความซับซ้อนเชิงโครงสร้างที่สะท้อนความตึงเครียดระหว่าง 'อัตลักษณ์ทางศาสนา' กับ 'กรอบมาตรฐานของรัฐ' ดังที่ปรากฏในวรรณกรรม ทบทวน การบรรลุความสมดุลตามหลัก At-Tawazun จึงไม่ใช่เพียงการปรับเนื้อหา แต่หมายถึงการ ออกแบบระบบวิชาการที่สามารถผสานความต้องการทั้งสองมิติได้อย่างลงตัว

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ พบว่า การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามและการพิจารณา ภายใต้กรอบแนวคิดทั้งสามด้าน ช่วยให้สามารถระบุปัญหาที่มีอยู่จริง ซึ่งสามารถอธิบายโดยละเอียด ได้ดังนี้

1.1 ปัญหาด้านหลักสูตรการสอนอิสลามศึกษา: การดัดแปลงบูรณาการที่สมดุลและเป็นอันหนึ่งอันเดียว

จากตารางที่ 1 พบว่า ด้านหลักสูตรการสอนอิสลามศึกษามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) แต่เมื่อพิจารณารายข้อในตารางที่ 2 กลับเผยให้เห็นปัญหาเชิงลึกที่สำคัญ ข้อคำถามที่ได้รับคะแนนต่ำที่สุดในบรรดาข้อทั้งหมดที่สำรวจคือ "หลักสูตรอิสลามศึกษามีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง" ($\bar{X} = 3.95$) ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง และมีเพียง 76.4% ของผู้ตอบที่เห็นด้วยในระดับสูง (ระดับ 4-5) นี่คือนิยามของปัญหาหลักที่ยังคงค้างคาใจของผู้ปฏิบัติงาน นั่นคือ ความไม่ลงตัวระหว่างกรอบมาตรฐานของชาติกับเอกลักษณ์ทางศาสนาของสถานศึกษา

ปัญหานี้ไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่เป็นความท้าทายเรื้อรังของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมาโดยตลอด งานวิจัยของ Tepsing et al. (2025) ได้ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ผู้บริหารและครูไม่มีความเชี่ยวชาญในการพัฒนาหลักสูตรอิสลามศึกษา และมีการจัดการเรียนการสอนที่ไม่สอดคล้องกับหลักสูตร สถานการณ์นี้สะท้อนให้เห็นว่าหลักสูตรอิสลามศึกษาที่ใช้อยู่อาจพัฒนาขึ้นอย่างแยกส่วน อาศัยแบบแผนหรือตำราเดิมมากกว่าที่จะออกแบบให้เชื่อมโยงและตอบโจทย์ตัวชี้วัดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 อย่างมีกลไกที่ชัดเจน ตามที่ Ministry of Education (2003) กำหนดให้สถานศึกษามีอำนาจในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น แต่ในทางปฏิบัติ การขาดความเชี่ยวชาญ (Assalihee et al., 2024) และการขาดแคลนทรัพยากรสนับสนุนได้กลายเป็นข้อจำกัด

ปัญหาหลักซึ่งก็คือ การขาดการบูรณาการเนื้อหาอย่างแท้จริง แม้ข้อ “หลักสูตรอิสลามศึกษามีการบูรณาการเนื้อหาอย่างสมดุล” จะได้คะแนน 4.12 แต่ก็ยังอยู่ในอันดับที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยทั่วไป และร้อยละผู้เห็นด้วยในระดับสูงอยู่ที่ 82% ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวมของด้านนี้ (83.6%) นี้สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างระหว่างความพยายามกับความสำเร็จในอุดมคติของการศึกษาแบบบูรณาการ อิสลามไม่ได้มองว่าความรู้ทางโลก (คunyā) และความรู้ทางธรรม (อาคิเราะห์) เป็นสิ่งที่แยกจากกัน ดังปรัชญาการศึกษาอิสลามที่ Syakhrani (2020) ได้เน้นย้ำถึงหลักการแห่งความสมดุล (The Principle of Balance) ซึ่งการศึกษาควรพัฒนามนุษย์ทั้งด้านจิตวิญญาณ สติปัญญา ร่างกาย และอารมณ์ไปพร้อมกัน อย่างไรก็ตาม การจัดการในโรงเรียนอาจยังติดอยู่ในรูปแบบการเติมวิชาศาสนาลงในตารางเรียนของวิชาสามัญ หรือในกรณีที่ดีขึ้นคือการซ้อนทับเนื้อหา แทนที่จะเป็นการหลอมรวม (Integration) อย่างที่ Drake and Reid (2018) เสนอในแนวคิดหลักสูตรบูรณาการ (Integrated Curriculum) ที่ความรู้จากหลายศาสตร์มาบรรจบกันเพื่อแก้ไขปัญหาหรือเข้าใจปรากฏการณ์หนึ่งอย่างรอบด้าน

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ การที่ครูอาจสอนวิชาวิทยาศาสตร์แยกส่วนกับการสร้างสรรค์ของอัลเลาะห์ในวิชาอะเกะดีห์ โดยขาดการออกแบบกิจกรรมที่ท้าทายให้ผู้เรียนเชื่อมโยงกฎทางฟิสิกส์หรือชีววิทยาเข้ากับหลักการเตฮะดีด (การยึดมั่นในพระเจ้าองค์เดียว) อย่างเป็นทางการเป็นผล สิ่งนี้ส่งผลให้การบรรลุเป้าหมายสูงสุดของการศึกษาตามอิสลาม

1.2 ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน: ช่องว่างระหว่างทักษะการสอนกับการออกแบบการเรียนรู้เชิงลึก

ในทางตรงข้าม ด้านการจัดการเรียนการสอนปรากฏเป็นจุดเด่นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.35$) และมีข้อคำถามที่ได้คะแนนสูงที่สุดในทุกด้าน คือ “ครูผู้สอนอิสลามศึกษามีทักษะและวิธีการสอนที่หลากหลาย” ($\bar{X} = 4.50$) นี่นับเป็นพัฒนาการที่ก้าวหน้ามากเมื่อเทียบกับภาพปัญหาก่อนหน้านี้ที่ว่า ครูสอนอิสลามศึกษาขาดเทคนิคการสอนที่หลากหลายและมุ่งเน้นการบรรยาย (Darbellay, 2024) รวมถึงขาดทักษะจิตวิทยาการศึกษา (Efferi et al., 2025) โรงเรียนในจังหวัดนนทบุรี ดูเหมือนจะสามารถพัฒนาศักยภาพครูในด้านนี้ได้เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ปัญหาด้านนี้ต้องมองให้ลึกไปกว่าค่าเฉลี่ย การมีทักษะการสอนที่หลากหลายเป็นพื้นฐานที่สำคัญ แต่ปัญหาเชิงคุณภาพอาจอยู่ที่การออกแบบกระบวนการเรียนรู้มากกว่าวิธีการสอน ข้อ “ครูสามารถบูรณาการหลักคำสอนของอิสลามกับวิชาสามัญได้อย่างมีประสิทธิภาพ” มีค่าเฉลี่ย 4.00 ซึ่งอยู่ในระดับมากแต่ค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับข้ออื่นในด้านเดียวกัน และมีเพียง 78.9% ที่เห็นด้วยในระดับสูง นี่อาจบ่งชี้ว่า ครูมีวิธีการ เช่น การใช้เกม การทำงานกลุ่ม การใช้สื่อดิจิทัล (ข้อ “โรงเรียนส่งเสริมการใช้สื่อการสอนและเทคโนโลยีที่ทันสมัย” ได้คะแนนสูงถึง 4.48) ได้ดี แต่เมื่อต้องออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ให้ผู้เรียนค้นพบและสร้างความเชื่อมโยงระหว่างคอนเซ็ปต์ทางคณิตศาสตร์กับหลักการคำนวณมรดก (อัล-มิราช) ในฟิกห์ หรือระหว่างบทเรียนประวัติศาสตร์โลกกับยุคทองของอิสลามอย่างมีนัยสำคัญ อาจยังเป็นทักษะที่ต้องการการพัฒนาอย่างมาก

การจัดการเรียนการสอนที่แท้จริงตามแนวคิด “ผู้เรียนเป็นสำคัญ” (ซึ่งได้คะแนนสูงถึง 4.45) นั้น ต้องการที่ครูเป็นผู้จัดกิจกรรมสนุกๆ เท่านั้น แต่อยู่ที่การออกแบบประสบการณ์ที่ท้าทายให้ผู้เรียนตั้งคำถาม คิดวิเคราะห์เกี่ยวกับประเด็นร่วมสมัยในบริบทสังคมไทยผ่านมุมมองของอิสลาม ดังที่ Saad and Rajamanickam (2023) ได้เน้นย้ำว่า การวัดความสำเร็จไม่ควรอยู่ที่ความสนุกหรือความหลากหลายของกิจกรรมเพียงอย่างเดียว แต่ควรอยู่ที่ว่ากิจกรรมนั้น ๆ สามารถพัฒนากระบวนการคิดขั้นสูง (Higher-Order Thinking) และทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้มากน้อยเพียงใด

การมี “การนิเทศการสอนภายในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง” ($\bar{X} = 4.42$) ที่แข็งแกร่ง เป็นปัจจัยเกื้อหนุนที่สำคัญและเป็นจุดต่างจากงานวิจัยของ Sy (2025) ที่พบว่า “ขาดการนิเทศการสอน” เป็นปัญหาอันดับหนึ่ง ระบบนิเทศภายในที่มีประสิทธิภาพจะช่วยส่งเสริมไม่เพียงแต่ทักษะการสอน แต่ยังสามารถเป็นเวทีสำหรับการโค้ชและให้คำปรึกษาในการออกแบบการเรียนรู้บูรณาการได้อีกด้วย

1.3 ปัญหาด้านการวัดและประเมินผล: วงจรที่ขาดตอนระหว่างการวัดกับการพัฒนา

ด้านการวัดและประเมินผลมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในสามด้าน ($\bar{X} = 4.15$) และข้อมูลจากตารางที่ 2 ยืนยันว่า นี่คือพื้นที่ที่มีปัญหาชัดเจนที่สุดในเชิงทักษะและระบบ ข้อ “ครูมีความรู้ในการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผล” มีค่าเฉลี่ย 4.05 และมีเพียง 79.8% ที่เห็นด้วยในระดับสูง นี่สอดคล้องอย่างชัดเจนกับข้อค้นพบของ Saad and Rajamanickam (2023) ที่ระบุว่าปัญหาลำดับหนึ่งของด้านนี้คือ “ฝ่ายวิชาการขาดความรู้ในการสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผล”

ปัญหานี้มีความรุนแรงเพราะการประเมินผลเป็นด้านสุดท้ายที่สะท้อนความสำเร็จของทั้งหลักสูตรและการสอน หากเครื่องมือประเมินมีข้อจำกัด ก็ย่อมไม่สามารถวัดสิ่งที่ต้องการวัดได้อย่างถูกต้องครบถ้วน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การวัด “คุณลักษณะอันพึงประสงค์” ตามอุดมคติของอิสลาม เช่น ความยำเกรง (ตักวา), ความรับผิดชอบ (อะมานะห์), ความซื่อสัตย์ (อัค-คิตก์) ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักประการหนึ่งของการศึกษาบูรณาการอิสลาม การประเมินลักษณะเหล่านี้ต้องการเครื่องมือที่ซับซ้อน

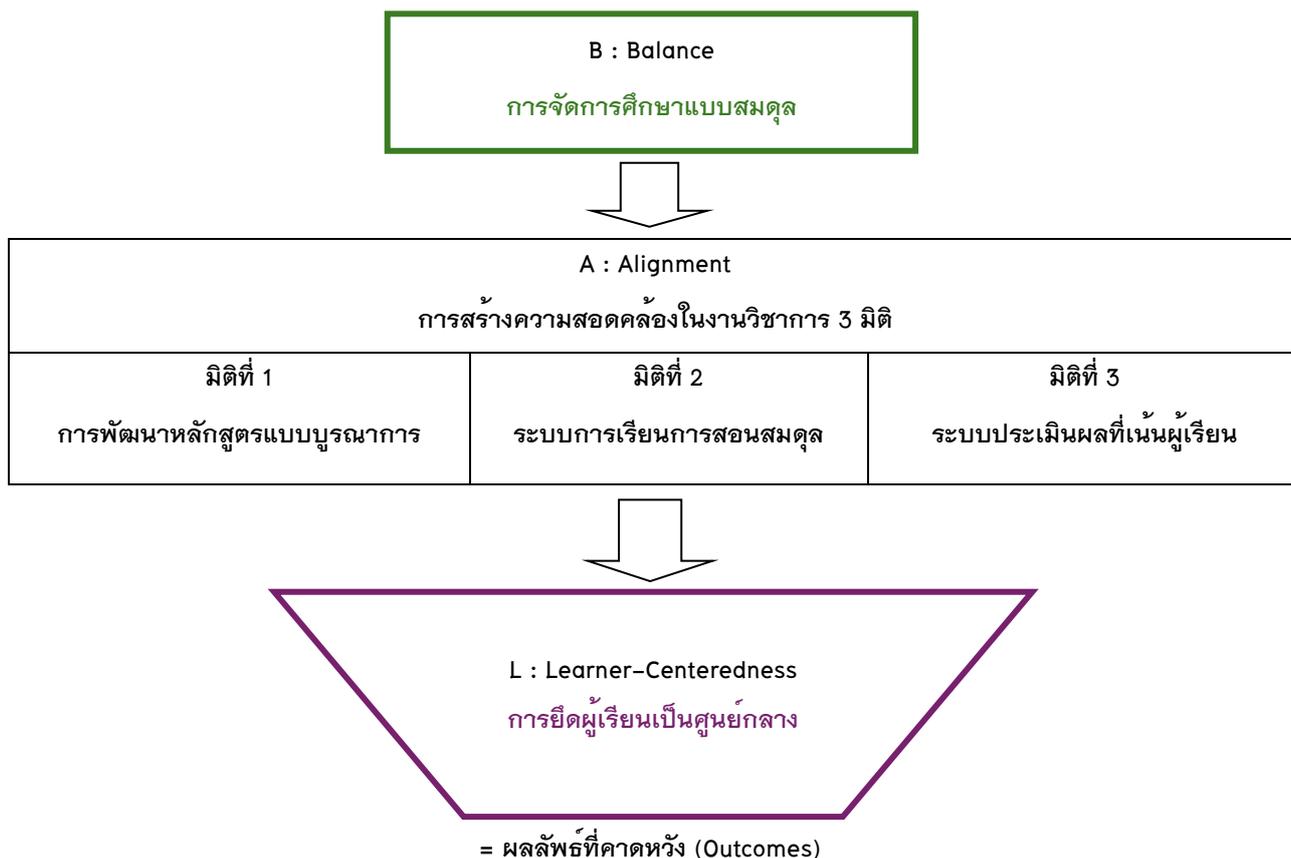
กว่าข้อสอบปรนัย หรือแม้แต่ข้อสอบอัตนัย ทว่า การสังเกตพฤติกรรมตามสภาพจริง (Authentic Assessment), การใช้แฟ้มสะสมงาน (Portfolio) หรือการประเมินโดยเพื่อนและตนเอง (Self & Peer Assessment) ตามแนวคิด Learner-Centered Assessment (Weimer, 2013) ซึ่งครูส่วนใหญ่ยังขาดทักษะและความรู้

ปัญหาต่อเรื่องที่สำคัญคือ “ผลการประเมินถูกนำไปปรับปรุงการสอน” ($\bar{X} = 4.10$) ซึ่งแม้จะอยู่ในระดับมาก แต่ร้อยละผู้เห็นด้วยระดับสูงอยู่ที่ 81.2% ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยภาพรวม นี่ชี้ให้เห็นถึงความล่าช้าของระบบประเมินผล ที่อาจยังติดอยู่ในวัฒนธรรมการประเมินเพื่อตัดสินเกรด (Assessment of Learning) มากกว่าที่จะเป็นเครื่องมือสำหรับการพัฒนาผู้เรียนและปรับปรุงการสอน (Assessment for Learning) สิ่งนี้จะเป็นวงจรย้อนกลับ (Feedback Loop) จากผลการประเมินไปสู่การวางแผนการสอนใหม่และพัฒนาหลักสูตรยังไม่แข็งแรงเพียงพอ อาจเกิดจากการที่ครูมีภาระงานมาก ไม่มีเวลาได้ทบทวนข้อมูลประเมินผลอย่างลึกซึ้ง หรือขาดกระบวนการเชิงระบบที่สนับสนุนให้ทำเช่นนั้น

การประเมินที่ขาดความหลากหลายและไม่เป็นระบบนี้ ส่งผลให้โรงเรียนอาจไม่สามารถรับรองได้อย่างเต็มที่ว่าผู้เรียนที่จบออกไปมี “คุณภาพและมาตรฐาน” ตามที่ Weimer (2013) กล่าวไว้ และยังเป็นอุปสรรคต่อระบบประกันคุณภาพภายในที่ต้องการข้อมูลที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้พัฒนาองค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบ “โมเดล BALANCED” ซึ่งประกอบด้วยหลักการ 3 ประการ คือ ความสมดุล (Balance) ความสอดคล้อง (Alignment) และการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner-Centeredness) ดังแผนภาพ

ภาพที่ 2 โมเดล BALANCED

โมเดลดังกล่าวมิใช่เพียงกรอบทฤษฎี แต่สามารถแปลงสู่การปฏิบัติได้ผ่านขั้นตอนต่อไปนี้

1. **ขั้นวิเคราะห์บริบท:** สำรวจความต้องการของชุมชนและความพร้อมของโรงเรียน
2. **ขั้นออกแบบหลักสูตรบูรณาการ:** พัฒนาโครงสร้างหลักสูตรที่เชื่อมโยงสาระศาสนากับสาระแกนกลาง
3. **ขั้นพัฒนาระบบประเมินผล:** สร้างเครื่องมือประเมินที่หลากหลายและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้
4. **ขั้นสร้างระบบนิเวศภายใน:** จัดให้มีกระบวนการโค้ชและสนับสนุนครูอย่างต่อเนื่อง

ในระดับปฏิบัติการ โรงเรียนควรเร่งพัฒนาทักษะการประเมินผลของครูและปรับระบบตารางสอนให้เอื้อต่อการเรียนรู้แบบบูรณาการ ในระดับนโยบาย ผู้วิจัยเสนอให้สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) พิจารณาจัดทำ ‘แนวทางการบูรณาการหลักสูตรอิสลามศึกษากับหลักสูตรแกนกลาง’ ที่มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ รวมทั้งสนับสนุนการอบรมครูด้านการออกแบบการประเมินผลที่เน้นทักษะศตวรรษที่ 21 และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวทางอิสลาม

การศึกษาครั้งนี้จึงมีเพียงวินิจฉัยปัญหา แต่ยังไม่ชี้แนวทางสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับห้องเรียน และระดับนโยบาย เพื่อให้การศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในประเทศไทยก้าวไปสู่ความสมดุลที่แท้จริง ทั้งในเชิงหลักการและการปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ด้านหลักสูตรและการบูรณาการ

– พัฒนาหลักสูตรอิสลามศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นและผู้เรียน โรงเรียนควรดำเนินการวิเคราะห์ความต้องการ (Needs Analysis) อย่างเป็นระบบเพื่อออกแบบหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียน โดยเฉพาะนักเรียนที่ขาดพื้นฐานศาสนามาก่อน

– สร้างแนวทางการบูรณาการที่ชัดเจนและปฏิบัติได้จริง โรงเรียนควรพัฒนาคู่มือหรือกรอบการบูรณาการที่ช่วยให้ครูสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาศาสนาและสามัญได้อย่างเป็นธรรมชาติ โดยอิงจากโมเดลบูรณาการที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนแต่ละแห่ง

– พัฒนาบุคลากรครูอิสลามศึกษาให้มีความรู้ครบด้าน โรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูศาสนาศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นและมีความรู้ด้านสามัญเพิ่มเติม ขณะเดียวกันก็ส่งเสริมให้ครูสามัญมีความรู้พื้นฐานทางศาสนาที่เพียงพอเพื่อการบูรณาการที่มีประสิทธิภาพ

1.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน

ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและการสอนที่หลากหลาย โรงเรียนควรจัดอบรมการใช้เทคโนโลยีการสอนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ พร้อมทั้งสนับสนุนให้ครูพัฒนาวิธีสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตามข้อเสนอแนะของ Langputeh (2022)

ปรับปรุงระบบตารางสอนและการใช้ทรัพยากร โรงเรียนควรทบทวนตารางสอนให้มีความสมดุลและเหมาะสมกับธรรมชาติของแต่ละวิชา รวมทั้งแก้ไขปัญหาด้านกายภาพที่ส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ เช่น การจัดวางอาคารเรียนหรือการจัดการเวลาเดินทางระหว่างคาบ

พัฒนาระบบนิเทศการสอนที่เข้มแข็ง โรงเรียนควรจัดให้มีระบบนิเทศภายในที่ช่วยสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพครูอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะครูที่ต้องการปรับปรุงวิธีการสอนหรือการใช้เทคโนโลยี

1.3 ด้านการวัดและประเมินผล

พัฒนาระบบประเมินผลที่หลากหลายและสอดคล้องกับลักษณะวิชา โรงเรียนควรออกแบบวิธีการประเมินที่เหมาะสมกับแต่ละวิชา โดยเฉพาะวิชาที่เน้นการปฏิบัติควรใช้การประเมินภาคปฏิบัติเป็นหลัก สร้างความตระหนักและพัฒนาทักษะการประเมินผลของครู โรงเรียนควรจัดอบรมให้ครูมีความรู้และทักษะในการสร้างเครื่องมือประเมินที่วัดได้ทั้งความรู้เชิงวิชาการและคุณค่าทางศาสนา

พัฒนาระบบการใช้ผลประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน โรงเรียนควรสร้างกลไกที่ทำให้ผลการประเมินถูกนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตร วิธีการสอน และการสนับสนุนผู้เรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับโมเดลการบูรณาการที่เหมาะสมกับบริบทไทย โดยเฉพาะโมเดลที่สามารถสร้างความสมดุลระหว่างวิชาศาสนาและสามัญได้อย่างแท้จริง ควรศึกษาผลกระทบของระบบการวัดและประเมินผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนในบริบทของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เพื่อพัฒนาระบบประเมินที่มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม ควรวิจัยติดตามการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในระยะยาว เพื่อเข้าใจกระบวนการปรับตัวและพัฒนาของสถาบันการศึกษาประเภทนี้ในสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

References

- Assalihee, M., Bakoh, N., Boonsuk, Y., & Songmuang, J. (2024). Transforming Islamic education through Lesson Study (LS): A classroom-based approach to professional development in Southern Thailand. *Education Sciences, 14*(9), 1029. <https://doi.org/10.3390/educsci14091029>
- Darbellay, F. (2024). When interdisciplinarity meets creativity: Exploring interdisciplinary creative teaching in the 21st century. In *Handbook of Interdisciplinary Teaching and Administration*, (pp. 317–339). Edward Elgar Publishing. <https://doi.org/10.4337/9781035309870.00029>
- Drake, S. M., & Reid, J. L. (2018). Integrated curriculum as an effective way to teach 21st century capabilities. *Asia Pacific Journal of Educational Research, 1*(1), 31–50. DOI:10.30777/APJER.2018.1.1.03
- Efferi, A., Aflah, K. N., Dermawan, O., Islahuddin, I., & Waeno, M. (2025). Exploring educational dynamics in conflict-affected areas of southern Thailand: a qualitative case study with an Islamic education approach. *Nazhruna Jurnal Pendidikan Islam, 8*(1), 176–194. <https://doi.org/10.31538/nzh.v8i1.23>
- Fabianto, E., Aeni, G. I., & Tapee, N. (2025). Islamic education in Thailand: Implementation of Islamic values at Torphanrojjanawich School, Satun, Thailand. *International Journal of Local and Global Islamic Dynamics, 1*(1), 1–23. <https://doi.org/10.62490/ijolangid.v1i01.1369>

- Fahmi, M., Nuruzzaman, M. A., Hilmy, M., Alfiyah, H. Y., Nadlir, N., Aziz, N. A. A., & Huriyah, L. (2025). Multicultural Islamic education as strategy for strengthening social cohesion in Islamic school. *Nazhruna Jurnal Pendidikan Islam*, 8(1), 154–175.
<https://doi.org/10.31538/nzh.v8i1.67>
- Langputeh, N. (2022). *Academic administration of school administrators in the Thung Yang Daeng network center under the Pattani primary educational service area office 3*[Master's thesis, Yala Rajabhat University].
- Ministry of Education. (2003). *Handbook for the administration of basic education institutions as juristic persons*. Organizing and Shipping Goods and Parcels Organization.
- Nualprasert, B., Punkhoom, W., & Jehma, H. (2025). Reframing digital literacy in ELT: Integrating SAMR, AI–TPACK, and connectivism in the Global South. *International Journal of Interactive Mobile Technologies*, 19(20). <https://doi.org/10.3991/ijim.v19i20.56333>
- Permana, H., Wahyudin, U. R., & Bidohbudee, M. S. (2023). Management of Islamic learning programs in improving the quality of educations in Thailand. *Al–Tanzim: Jurnal Manajemen Pendidikan Islam*, 7(1), 137–149.
- Saad, H. M., & Rajamanickam, R. (2023). *The Maqasid of protecting mind (Hifz al–'Aql) and Its connection with national education philosophy*. DOI:10.17576/islamiyyat–2021–43IK–08)
- Setiawan, H. R., Wirian, O., & Wulandari, R. (2025). Innovation in the development of learning media management in the context of Islamic education at Santi Witya Serong School, Thailand. *Al–Ulum: Jurnal Pendidikan Islam*, 6(3), 722–734.
<https://doi.org/10.56114/al–ulum.v6i3.12665>
- Sy, S. S. D. (2025). Peace education in Southern Thailand: Implementing conflict–sensitive pedagogy in Islamic schools. *Conflict and Peace Studies Journal*, 4(1), 57–83.
https://so07.tci–thaijo.org/index.php/cpsj_psu/article/view/4–1_3
- Syakhriani, A. W. (2020). The balance concepts of education based on Islam perspective. *International Journal of Graduate of Islamic Education*, 1(2), 84–95.
<https://doi.org/10.37567/ijgie.v1i2.114>
- Tepsing, P., Laeheem, K., & Komontree, B. (2025). Predicting cultural acceptance among students in Thailand’s Southern Border Provinces: Key influencing factors. *Societies*, 15(4), 76. <https://doi.org/10.3390/soc15040076>

Weimer, M. (2013). *Learner-centered Teaching: Five Key Changes to Practice*. John Wiley & Sons.

Zalnur, M., Tiyas, D. P. R., & Rahman, A. (2023). Role of Islamic education in Southern Thailand.

Arus Jurnal Pendidikan, 3(3), 147–155. <https://doi.org/10.57250/ajup.v3i3.288>